

na kolena. Ali, pre toga ustoličio je "reganomiku", izmenio monetarnu i poresku politiku, uveo "vojni kejnzijizam" i nametnuo rast troškova naoružanja. Sve ovo opteretilo je i delove Zapadne Evrope, Japana i Istočne Azije koji su bili zavisni od američkog tržišta i istovremeno podstaklo depresiju u Latinskoj Americi, Africi, Istočnoj Evropi i SSSR-u. Sovjetski Savez nije imao na koga da se osloni i spasi od bankrotstva, za razliku od SAD koje su imale ogroman priliv kapitala sa Zapada iz Japana i Latinske Amerike. SAD su uspele da namire vlastiti budžetski deficit nastao usled troškova "zvezdanog rata", SSSR ne. Dakle svetsko tržište je itekako uticalo na slom SSSR-a, a ključni uzrok sloma nije bio ideološki, već su to bili narasli troškovi dodatnog naoružavanja kao odgovor na rat zvezda (Frank 1992). Frank bez uzdržavanja tvrdi da je ovaj pritisak podstakao uvođenje tržišta u Istočnu Evropu, a rezultat je bio ekonomski slom i inflacija. U tome je bila važna dolarizacija trgovine od 1989. između istočnoevropskih zemalja i slom istočnoevropskog tržišta 1991. kada drastično opada proizvodnja i zaposlenost. U isto vreme dolarizacija je pojačala zavisnost istočno evropske ekonomije od Zapada. Sledilo je postupno jačanje zavisnosti od međunarodnih ekonomskih ustanova, Svetske banke i MMF-a. Istočna ekonomija prestaje da bude komandna, to postaje zapadna. Dakle slom su diktirali spoljni, a ne unutar sistemski činioci, ekonomija, a ne ideologija, izričito je Frank. To je determinizam procesa koji je Drugi svet postupno pretvorio u Treći svet.

Premda podudarna, makroteorijska objašnjenja Volderstina i Franka razlikuju se u prognozama krajnjeg ishoda sloma SSSR-a. Prvi je, sledeći Šumpeterovu ideju da kapitalizam neće propasti zbog svog neuspeha nego zbog uspeha, konstatovao da su prerastanje kapitalizma u svetski sistem i maksimiranje akumulacije kapitala stvorili strukturne granice ubrzanoj akumulaciji. Zaključio je da će fluktuacije kapitalizma biti sve haotičnije i neizvesnije, jer će opadati stepen kolektivne i individualne sigurnosti čime će državne strukture sve više gubiti legitimaciju (Wallerstein 1999). Frankova prognoza nije toliko fatalna po kapitalizam. Po njemu, posledica sloma SSSR-a na dugi rok je to što uključivanje Istočne Evrope i delova SSSR-a u evropsku ekonomsku zonu mogu pomoći Zapadnoj Evropi da izbegne oluju svetske ekonomske krize jačanjem konkurentskih sposobnosti protiv Japana i Istočne Azije i američkog regiona (Frank 1992). Kod oba pomenuta makroistorijska objašnjenja sloma reč je samo o nastavku stolećima dugog procesa zavisnosti Istoka od Zapada. Slabost analize je u tome što je evrosocijalizam u potpunosti istorijsko-ekonomski utopljen u zakone kapitalizma kao svetskog sistema. Socijalizam je shvaćen kao privremena slabost gvozdеног zakona razvoja kapitalizma, a središnji vekovima dugi proces (ekonomska kolonizacija Istočne Evrope od svojih zapadnih suseda) shvaćen je kao sudbina kojoj je bilo teško odupreti se. Ovako kategoričan sud Frank je mogao da iznese samo zato što je socijalizam stavio pod navodnike. Slom ideologija ili sukob civilizacija više su posledica nego uzrok tog dugog procesa. To je sled "gvozdеног determinizma" i zaključak koji se nužno nametnuo iz zavodljive apsolutizacije globalnih činilaca, koja, kao i u Hantingtona, sugerira sudbinski defetizam i kod pomenutih brodelijanskih makroteorija.

Ne manje izričito sudbina realsocijalizma uklopljena je u globalni tok kapitalizma i kod drugih makroistorijskih objašnjenja koja se doduše uzdržavaju od dalekosežnih prognoza. Evropski realsocijalizam propao je zbog delovanja opšteg toka globalizacije i stvaranja međunarodnog društva, tvrdi norveški sociolog Simensen (Simensen 1999), ili zato što je narušio dugi proces unutrašnjeg povezivanja kapitalizma kao svetskog sistema kako podvlači frankfurtski publicista J. Šmirek (Schmieder 1997). Britanski sociolog Martin Šo shvata "istočnoevropske